

oldható, — úgy látszik, hogy ebben az esetben az ügyleti *akarat* különleges ügyletrontó hatásával állunk szemben, amelyet a Kúria a formahiány konstrukciójával fejezett ki.

### III.

Ezekből a példákból a jognak az *ügyleti önkény korlátozására* irányuló tendenciája csendül ki, a dogmatikai kereteken túl is. A legújabb jogfejlődésnek ekként kiragadott esetei nem illeszkednek pontosan a hagyományos forgalomkörökbe és így némi képzelőtehetséggel nem volna nehéz az ügyletrontó érdekeknek ebből a harci frontjából ezeknek az érdekeknek *általános tényállását* megszerkeszteni.

Afféle általános sugalló elv, mint pl.: „a jog nem nyújt védelmet az ügyleti alakba burkolt önkénynek sem” — a fenti eseteket egy centrális gondolat közvetlen uralma alá helyezné, tekintet nélkül a mai dogmatika aprólékos ügyletvénytelenségi szabályaira. Frázisszerűen lehetséges volna az antiszociális motívum, a gazdasági nyomás kihasználásával kötött, vagy a tökéhiánnyal nem számoló ügyleteket, mint a *gazdaságilag gyengébb*, a jogi tévedésen alapuló és a valóságos ügyleti akaratnak meg nem felelő tartalmú ügyleteket pedig mint az *értelmileg gyengébb* féllel szemben megnyilvánuló önkény eszközeit feltüntetni és általános szabály alá vonni.

Hogy ilyen általános elv soha sem lehet mai értelemben vett jogszabályá, annak oka a jog *biztonsági követelménye*. Az ilyen sugallat csak *előrajzolhatja* a jövő jogának kontúrajait, — a *kirajolás* már konkretizáló részletszabályokkal történik.<sup>17)</sup>

Dr. Fürst László.

**Joggal való visszaélés.** A Kuria P. V. 7611/1930. szám alatt 1931. december hó 11-én végrehajtás megszüntetési perben hozott ítéletének tényállása a következő: A perbeli felperes alperes ügyvéd ügyfele javára 200 pengő perköltségben marasztaltatott, azonban ugyanebben a perben az alperes ügyvéd ügyfelét felperessel szemben 50 darab kerékpár illetve 4130 pengő egyenértéke és 400 pengő elsőbírói költségben marasztalták. Alperes ügyvéd a Ppé. 18. §-a alapján saját nevében végrehajtást kért felperes ellen az ügyfele javára megítélt 200 pengő

<sup>17)</sup> Ez felel meg a jogi mai *pragmatikus* felfogásának is, amely — középhelyen állva a fogalomrágcsáló Begriffsjurisprudenz és a mindenáron felszabadító Interessenjurisprudenz túlzásai között — a jog feladatának azt tekinti, hogy a normatív követelményeket a társadalmi szükségességgel összhangba hozza. „Der Gesetzgeber ist nicht der Nachlassverwalter verklungener Rechtsideen und abgestorbener Rechtsüberzeugungen, aber auch nicht Bannerträger eines Fortschritts, der zwangsläufig die Menschheit mit Ordnung und Freiheit beglückt.” (Glunger, Leipziger Zeitschrift, 1932. január 15.).

perkölttség és az újabb költségek erejéig és a kielégítési végrehajtást foganatosította is. Felperes anélkül, hogy eddig nyilatkozott volna arra nézve, hogy alperes ügyfelével szemben fennálló nagyobb összegű megítélt követelését beszámítani akarja, amire neki a Ppé. 18. §-a magyarázásaképpen hozott 39. számú polgári döntvény értelmében joga lett volna, hallgat és csak a végrehajtás foganatosítása után él végrehajtás megszüntetési keresettel az alperes ügyvéddel szemben. Az elsőbíróság a végrehajtás megszüntetési keresetnek a 200 pengő perköltség erejéig helyt ad, azonban a végrehajtási költségekre nézve a keresetet elutasítja és a végrehajtást hatályában fentartja, mert felperes a végrehajtás foganatosításáig beszámítási kifogással nem élt és így a végrehajtás elrendelésére és foganatosítására alperesnek addig joga volt. A fellebbezési bíróság a végrehajtást teljesen megszünteti és a Kuria ezt az ítéletet helybenhagyja.

A Kuria ítéletének indokolása szerint igaz ugyan, hogy a beszámítás csak jog és nem kötelezettség, következképp — ha a fél azzal élni kíván, az ellenfélhez ily tartalmú nyilatkozatot tartozik intézni, csak ennek alapján áll be annak anyagi jogi, az ellenfél követelését megszüntető vagy csökkentő hatása." De a Kuria szerint bár volt joga alperesnek végrehajtás elrendelését kérni, mégis „az alperesnek ez a jogi ténye azonban a fellebbezési bíróság helyes megítélése szerint a joggal való visszaélésnek minősül. Általános magánjogi szabály, ugyanis hogy a jogok gyakorlásában a jóhiszeműségnek érvényesülnie kell és a jog csak méltányosan gyakorolható. Ebből pedig a Kuria a jelen esetben azt következteti, hogy alperesnek fel kellett volna hívnia felperest, hogy akarja-e a beszámítási jogát gyakorolni és csak nemleges válasz esetén, vagy amennyiben felperes erre a felhívásra sem nyilatkozott volna, lett volna joga alperesnek a Ppé. 18. §-a alapján kielégítési végrehajtást kérni."

Az első megjegyzésünk az esettel kapcsolatban, hogy megint egy adat arra, hogy a Ppé. 18. §-ának jogi szerkezete, mely az ügyvéd részére az ellenféllel megítélt perköltségre valami törvényes zálogjog-félet alapít, ahelyett, hogy egyenesen az ügyvéd követelésévé tenné, csak gyakorlati nehézségekre, a bíróságok részére jogi fejtörők megfjtésére és ingadozó gyakorlatra ad alkalmat. Az újabb gyakorlat szerint az ügyvéd saját nevében kérhet kielégítési végrehajtást, de az ellenfél az ügyvéd felével szemben megítélt követelését az esetben is beszámíthatja, ami kétségtelenül felemás helyzet.

De érdekes meggondolásokra ad alkalmat a döntés a joggal való visszaélés fogalmára nézve is. Más alkalommal már kifejtettem,\*) hogy a joggal való visszaélésnek eredeti és a Magán-

\* V. ö. „A magánjogi felelősség újabb alakjai” című cikkemben mondottakat. Polg. Jog. VII. évf. 10. szám 466—468. oldalon.

jogi törvénykönyv javaslatában szabályozott fogalma igen szűk és Mt. 1711. §-a határozottan fenntartja azt az elvet, hogy aki joggal él, az ebből másra háramló kárért nem felelős, kivéve, ha nyilvánvalóan károsítás céljából teszi. A joggal való visszaélés fogalma tehát csak arra a szűk területre szorul, ahol a joggyakorláshoz a jogosítottnak semmiféle érdeke nem fűződik és célja tisztán másnak megkárosítása (így pl. K. 1950/1921. Bp. T. 4985/1917.).

A joggal való visszaélésnek azonban a gyakorlat a társadalmi együttműködés és közérdek nagyobb hangsúlyozásával sokkal tágabb értelmet adott, melyet tisztán a 159. számú elvi határozat fejez ki: „Magában véve azáltal, hogy valakit valamely jog megillet, még senki sem tekinthető feljogosítottnak annak a jognak olyképp való gyakorlására, hogy ezáltal a másoknak a kikényszerített jognak gyakorlása útján elérhető előny arányban nem álló megkárosítása idéztessék elő s ekként a jognak gyakorlása a joggal való visszaélés tekintete alá esék.” (K. 1920/1905.) E határozat szerint tehát nemcsak akkor forog fenn a joggal való visszaélés, ha a jogosítottnak a gyakorláshoz semmi érdeke nem fűződik és mást megkárosít, hanem akkor is, ha a jog gyakorlása által elért előny *kisebb*, mint a másnak okozott kár, tehát mintegy összeméri, *mérlegre teszi az elért előnyt és az okozott kárt.*

A fent ismertetett esetben a szűkebb értelemben joggal való visszaélés nem forog fenn, mert alperesnek a végrehajtás kéréshez komoly érdeke fűződött és nemcsak azért gyakorolta jogát, hogy a felperest károsítsa, hanem hogy ő maga perköltségköveteléséhez jusson.

De nézetem szerint nem forog fenn jelen esetben tágabb értelemben vett joggal való visszaélés sem. A joggal való visszaélés csak akkor történhet meg, ha az egyik oldalon egy alanyi jognak gyakorlása, a másik oldalon pedig másoknak jogvéde érdeke állanak szembe, de nem lehet joggal való visszaélésről szó, ha a másik oldalon ellenjog van, mellyel a másik fél a joggyakorlást megakadályozhatja. A jog ugyanis csak úgy gyakorolható, hogy másoknak jogait ne sértse, a jog gyakorlását másoknak jogai korlátozzák. Ha ilyenkor a jogosított fél látszólag jogot gyakorol, akkor tulajdonképpen csak formailag van joggyakorlás, de tényleg ez a cselekedet jogellenes, pl. ha a tulajdonos a bérlőtől elveszi a bérelt dolgot a bérelti idő alatt anélkül, hogy erre valami okból joga lenne; hogy ne említsem a régi példát, ha a bunkósbot tulajdonosa valakit fejbekölint. A joggal való visszaélés fogalmának használhatósága éppen abban rejlik, hogy a méltánytalan joggyakorlást ott is megakadályozza, ahol a másik oldalon méltánylandó érdek van anélkül, hogy olyan jog, jogeszköz lenne, mely a méltánytalan joggyakorlást megakadályozhatná.

Visszatérve a fenti esetre, joggal való visszaélés azért nincsen, nem lehet, mert felperesnek joga volt beszámítással élni és ezzel alperes követelési jogának érvényesítését megakadályozni. Igaz, hogy felperes nem élt beszámítással és így ellenjogát nem érvényesítette, de a joggal való visszaélés gyakorlata annak a harmadiknak érdekét védi, ki ellenjog nélkül ki van szolgáltatva a jogosított méltánytalan és őt károsító jog gyakorlásának, de nem azt, akinek módjában van ellenjoga gyakorlásával ezt a kárt megelőzni, a joggyakorlást kivédeni, de ezt hanyagságból, nemtörődömségből stb. elmulasztja. Hogy ez így van, az a fenti ítélet abból a részből is kitűnik, hogy amennyiben a felszólítás és nógatás után is hallgatott volna felperes, úgy alperes joggyakorlását jogosnak ismerte volna el. Jogpolitikai érdek is, hogy a hanyagságot ne jutalmazzuk azzal, hogy a másik félre több terhet hárítsunk.

E fejtegetések csak azt akarták kimutatni, hogy jogrendszeri okokból nincs ebben az esetben joggal való visszaélés, de nyitva hagyom azt a kérdést, hogy nem dolosus-e alperes eljárása, mikor olyat követelt, aminél többet felperes viszont az ő felétől követelhetett volna. *ifj. Dr. Szigeti László.*

**Tulajdonközösség és gazdálkodás.** A gyakorló jogász számára sűrűn vetődik fel kényes problémául a tulajdonközösség esetén a közösség tárgyát képező dolog, rendszerint ingatlan kezelése körül. Jogunk csak kivételesen ad a gazdálkodásra vonatkozó szabályokat és természetesen az érdekelt felek érdekmérlegelése, illetve elhatározása alá bocsátja az egyes gazdasági ténykedések megválasztását. A jog számára a legtöbb esetben a felek gazdasági ténykedése egy előzetes adottság, amelyhez utólag fűz megtörténtség esetére a jog bizonyos jogkövetkeztéseket, de megtörténésekre, vagy megtörténések mikéntjére előre a jog rendelkezéseket nem állít fel. Ez az álláspont egyenes következménye a gazdasági szabadság alapelveinek, mely a felekre bízta, hogy ugyan a jogrend korlátai között, de egyébként szabadon ténykedjenek, számolva esetleg azzal is, hogy egyesek esetleg nem teljesen célszerűen, sőt nem is észszerűen fognak rendelkezni. A jogrend által szabályozási körébe vont terület kijelölése valójában individualista szemlében történik, értve alatta azt, hogy a jog az egyes egyén ténykedéseire képzeletben el a maga szabályvilágát, de azt is, hogy mit tekint a szabályozandó anyagterület szabályon kívül esőnek. Ez az elképzelés, amely a jogi szabályozástól idegen anyagnak tekint az egyeseknek az önkaratokon alapuló gazdasági ténykedéseit, már nem áll meg a tulajdonközösség esetén, mert itt az a mi történendő, nem az egyetlen érdekelt elhatározásán, hanem a többi érdekelt elhatározásán múlik. Ennek a több érdekeltnek léte már a jog közbelépésére ad alkalmat, illetve a jog közbelé-